

opusdei.org

Tema 4: Božja narav i njegovo djelovanje

Božja moć nije ograničena ni u prostoru ni u vremenu, i zato je njegovo stvaralačko djelovanje apsolutni dar: to je ljubav.

28.12.2012.

Tko je Bog?

Tijekom povijesti, svaka kultura postavljala si je ovo pitanje; tako se prvi znaci civilizacije ponajčešće susreću na religioznom i kulturnom (obrednom) području. Vjera u Boga

je ono prvotno za čovjeka svih vremena.1

Bitna razlika je u tome u kojeg Boga se vjeruje. U stvari, čovjek se u nekim poganskim religijama klanjao prirodnim silama, ako su određene pojave bile vrijedne štovanja, a one su se oslanjale na mnoštvo bogova poredanih hijerarhijski. U staroj Grčkoj, na primjer, i vrhovno božanstvo u panteonu bogova bilo je uspostavljeno zbog apsolutne nužnosti koja je zahvaćala svijet i same bogove.2

Za dostatne proučavatelje povijesti religija, u mnogih naroda se primjećivalo postupno nesnalaženje nakon "prvobitnog objavljenja" jedinoga Boga; ali, u svakom slučaju, inkluzivno i u obredima znatno degradiranim, može se naići na iskre ili znake u njihovim običajima istinske religioznosti: klanjanje,

žrtvovanje, svećeničko zvanje, prinos žrtve, molitva, djela milosrđa, itd.

Razum je, kako u Grčkoj tako i na drugim mjestima, nastojao pročistiti religiju, objašnjavajući kako se vrhovno božanstvo mora poistovjetiti s Dobrom, Ljepotom i samim Bitkom, kao izvorom svega dobrog, svega lijepog i svega što postoji.

Ali ovo uzrokuje druge probleme, konkretno udaljavanje Boga za dio vjernika, jer je na taj način vrhovno božanstvo ostalo po strani u potpunoj autarkiji, budući da je sama mogućnost uspostavljanja odnosa s božanstvom viđena kao znak slabosti. Osim toga ostaje neriješeno pitanje prisutnosti zla koje se čini na neki način potrebnim, jer je vrhovno načelo ujedinjeno u lancu posrednih bića bez rješavanja kontinuiteta sa svijetom.

Židovsko-kršćansko objavljeno korjenito je izmijenilo ovu sliku: Bog

je u Svetom pismu predstavljen stvoriteljem svega što postoji i izvorom svih prirodnih sila. Božje postojanje prethodi u cijelosti postojanju svijeta koji zavisi korjenito o Bogu.

Ovdje je sadržana ideja *transcendencije*: razdaljina između Boga i svijeta je beskonačna i ne postoji nužna povezanost među njima. Čovjek i sve stvoreno ne bi mogli postojati, a u onome što jesu, zavise uvijek od drugoga; dok Bog postoji, postoji sam po sebi. Ova beskonačna razdaljina, ova apsolutna slabost čovjeka pred Bogom, ukazuje na to, da sve što postoji od Boga je željeno njegovom voljom i njegovom slobodom: sve što postoji je dobro i plod je ljubavi (usp. *Gn 1*).

Božja moć nije ograničena ni u prostoru ni u vremenu, i zato je njegovo stvaralačko djelovanje

apsolutni dar: to je ljubav. Njegova moć je toliko velika, da želi održati svoj odnos sa stvorenjima; i također spasiti ih, ako se ovi po svojoj slobodi udalje od Stvoritelja. Prema tome, korijen zla mora ih staviti u odnos s, eventualno, pogrešnim korištenjem slobode od strane čovjeka – čin koji se stvarno dogodio, kako to kazuje Knjiga Postanka: vid (*Gn 3*)

Istovremeno treba prepoznati da je, u odnosu na to što se upravo pokazalo, Bog osoba koja djeluje slobodno i s ljubavlju. Religije i filozofija se pitahu što je Bog; u zamjenu za objavljene, čovjek je prinuđen pitati se *tko* je Bog (usp. kompendij, 37); Bog koji izlazi na svoj sastanak i traži čovjeka da s njim razgovara kao s prijateljem (usp. *Ex 33,11*).

Dakle, Bog otkriva Mojsiju svoje ime, «ja sam onaj koji jesam» (*Ex 3,14*), kao dokaz njegove vjernosti savezu i

da će ga pratiti kroz pustinju, simbol iskušenja života. To ime je misterijozno³, ono nam, u svakom slučaju omogućava upoznati bogatstva sadržana u njegovom neiskazanom misteriju: jedino je On, oduvijek i za uvijek taj koji prožima svijet i povijest, ali se također zauzima za svijet i vodi ga kroz povijest.

On je taj koji je stvorio nebo i zemlju, i održava ih. On je Bog vjeran i dalekovidan, uvijek blizu svome narodu da ga spašava. On je Svetac u pravom smislu riječi, "bogat milosrđem" (Ef 2, 4), uvijek spreman opraštanju. Bog je duhovno Biće, pronicljivo, svemoćno, vječno, vlastit i savršen. On je istina i Ljubav (kompendij, 40).

Tako se dakle objavljenje predstavlja kao apsolutna novina, dar koji čovjek prima odozgor i koji treba primiti sa zahvalnošću i vjerskom pobožnošću.

Prema tome objavljenje ne može biti svedeno na čista ljudska iščekivanja, ono ide mnogo dalje: pred Riječju Božjom koja se objavljuje, dostaje samo klanjanje i zahvaljivanje; čovjek pada na koljena od straha pred Bogom koji svojom transcendentalnošću postaje *skrovito skriven u meni*⁴, bliži meni od mene samoga, i traži čovjeka u svim situacijama njegova bitka:

«Stvoritelj neba i zemlje, jedinstveni Bog koji je izvor svakoga bitka, ovaj jedini stvaralački Logos, ovaj stvaralački Um, ljubi čovjeka osobno, još više, ljubi ga strastveno i želi uzvratno biti ljubljen. Zbog toga, ovaj stvaralački Um koji u isto vrijeme ljubi i oživljava povijest ljubavi (...), ljubav (koja) se manifestira u punini neiscrpnom vjernošću i milosrđem; to je ljubav koja oprašta iznad svih granica»⁵.

Kakav je Bog?

Bog iz Svetog Pisma nije projekcija čovjeka, budući da jedino njegova apsolutna transcendencija može biti otkrivena izvan svijeta, i zato kao plod jednog objavljenja; valja reći da zapravo ne postoji unutarsvijetsko objavljenje.

Ili, kazano drugim riječima, priroda kao mjesto objavljenja Božjeg⁶ upućuje uvijek transcendentnom Bogu. Bez ove perspektive, ne bi bilo moguće čovjeku doći do ovih istina. Bog je istovremeno on koji zahtjeva⁷ i ljubi, puno više od onog što bi se čovjek usudio nadati. U stvari možemo lako zamisliti svemogućega Boga, ali nam nije lako prepoznati da nas ta svemoć može voljeti⁸.

Između ljudskog shvaćanja i objavljene slike Božje postoji istovremeno kontinuitet i diskontinuitet, jer Bog je Dobrota, Ljepota, Bitak, kako reče filozofija, ali taj Bog odjednom ljubi mene koji

sam ništa u usporedbi s Njim. Vječno traži vremensko i to korjenito mijenja naša iščekivanja i našu sliku Boga.

U prvom redu Bog je Jedan, ali ne u matematičkom smislu poput jedne točke, nego je Jedan u apsolutnom pogledu toga Dobra, te Ljepote i toga Bitka od kojega sve potječe.

Može se reći da je Jedan jer nema drugih bogova i jer nije od dijelova; ali istovremeno valja kazati da je Jedan, jer je počelo svega jedinstva. U stvari bez Njega se sve rastvara i vraća u ništavilo: njegovo jedinstvo je jedinstvo Ljubavi koja je također Život i rađa život. Tako je dakle ovo jedinstvo beskrajno više od jedne jednostavne negacije mnogostrukosti.

Jedinstvo vodi k prepoznavanju Boga kao uistinu jedinog. Još i više, On je Istina i mjera i počelo svega onoga

što je istinito (usp. *Kompendij*, 41); i ovo zato jer On je zapravo Bitak.

Ponekad se javlja bojazan od identifikacije, jer izgleda da ako tvrdimo da postoji samo jedna istina, postaje nemoguć svaki dijalog. Zbog toga je od tolike važnosti razmotriti da Bog nije stvaran u ljudskom smislu riječi, koja je uvijek djelomična. Nego da se u Njemu Istina poistovjećuje s Bitkom, s Dobrom i Ljepotom.

Ne radi se o istini posve logičnoj i formalnoj, nego o istini koja se poistovjećuje s Ljubavlju koja je Komunikacija, u punom smislu: stvaralački izljev, isključiva i univerzalna istovremeno, život intiman, božanski, porazdijeljen u sudioništvu s čovjekom. Ne govorimo o istini obrazaca ili ideja, koje su uvijek nedostatne, nego o istini stvarnosti, koja se u Božjem slučaju poklapa s Ljubavlju.

Uostalom, kazati da je Bog Istina, hoće reći da je Istina Ljubav. Ovo ne izaziva nikakav strah i ne ograničava slobodu. Tako da nepromjenljivost Božja i njegova jedinstvenost se poklapaju s Istinom, a istina je od Ljubavi koja ne može proći.

Tako se vidi da je za razumijevanje pravog kršćanskog smisla božanskih osobina, potrebno ujediniti tvrdnju o svemogućnosti s dobrotom i milosrđem. Jedino, kad se jednom shvatilo da je Bog svemoguć i vječan, može se otvoriti ušutkanj istini, da je sam Bog Ljubav, volja Dobra, počelo svake Ljepote i dara⁹.

Zbog toga ponuđeni podaci za filozofsko razmišljanje su bitni, iako na izvjestan način nedovoljni. Slijedom ovih prijekora od karakteristika koje se kao prve opažaju, sve do onih koje se mogu razumjeti jedino posredstvom osobnog susreta s Bogom koji se

objavljuje, uspijeva nazrijeti kako su ova svojstva izražena raznim terminima samo u našem jeziku, dok se u stvarnosti Božjoj poklapaju i poistovjećuju.

Jedan je Istinit, a Istinit se identificira s Dobrom i s Ljubavlju. Drugačije bi se moglo reći da naš ograničeni um djeluje slično kao mnogokutnik koji rastavlja svijetlo na različite boje, od kojih je svaka pojedina svojstvena Bogu; ali da se u Bogu poistovjećuju s njegovim samim Bitkom koji je Život i izvor svega živoga.

Kako prepoznamo Boga?

Prema već rečenome, kakav je Bog možemo znati ako polazimo od njegovih djela: jedino susret s Bogom koji stvara i koji spasava čovjeka, može nam otkriti da je Jedini odjednom Ljubav i počelo svega Dobra.

Tako je Bog prepoznat, ne samo kao um –*Logos* po Grcima– koji dopušta razumnost svijetu (sve do točke od koje su je neki pomiješali sa svijetom, kako se to događalo u grčkoj filozofiji i kako se to opet događa kod nekih modernih filozofa), nego da je također prepoznat kao osobna volja koja stvara i koja ljubi.

Radi se o živom Bogu; još više, o Bogu koji je sam Život. Tako, dok je živi Bitak obdaren voljom, životom i slobodom, u svom bezgraničnom savršenstvu, Bog uvijek ostaje nedokučiv; ili neumanjiv za ljudske pojmove.

Polazeći od onog što postoji, gibanja, usavršavanja, itd. možemo uspjeti dokazati postojanje vrhovnoga Bitka koji je počelo toga gibanja, usavršavanja, itd.

Ali, da se upozna osobni Bog koji je Ljubav, treba ga potražiti u njegovom djelovanju na dobro čovječanstva

kroz povijest, a za to nedostaje objavljene. Motreći njegovo spasenjsko djelovanje, otkriva se njegov Bitak, na način, da se malo pomalo upozna osoba kroz ophođenje s njom.

U ovom smislu, poznavanje Boga se sastoji uvijek i jedino u prepoznavanju njega, jer On je beskrajno veći od nas. Sva spoznaja o Njemu proizlazi od Njega i njegov je dar, plod njegova povjerenja, njegova poticaja.

Sposobnost da se približimo ovoj spoznaji mora sadržavati duboku poniznost. Nijedan ograničeni um ne može obuhvatiti Onoga koji je beskonačan, nijedna moć ne može podrediti Svemogućega. Spoznati ga možemo jedino kroz ono što nam On daje, to znači, kroz sudjelovanje koje posjedujemo u njegovim dobrima, utemeljeno na njegovim djelima ljubavi za svakog pojedinog.

Stoga je naša spoznaja o Njemu uvijek analogijska: dok tvrdimo nešto o Njemu, istodobno moramo nijekati da se to savršenstvo nalazi u Njemu po ograničenjima koja vidimo u stvorenju.

Predaja govori o trostrukom putu: o tvrdnji, o nijekanju i o istaknuću, gdje se posljednja kretnja uma sastoji u potvrđivanju Božjega savršenstva daleko više od onoga što čovjek može zamisliti, i koji je izvor svih ostvarenja ovog savršenstva koja se vide na svijetu.

Na primjer, lako je prepoznati da je Bog velik, ali je teže uvidjeti da je On i malen, jer se kod stvorenog veliko i malo suprotstavljaju. Uza sve to, ako mislimo da biti malen može biti savršenstvo, kao što se vidi kod fenomena nanotehnologije, onda Bog mora biti i izvor tog savršenstva i u Njemu se to savršenstvo mora poistovjetiti s veličinom.

Zato ne možemo tvrditi da malo (ili veliko) posjeduje smisao ograničenja, što vrijedi za stvoreni svijet, da bi očistili to dodavanje prelazeći ka istaknutosti.

Jedan vid osobito istaknut je krepost poniznosti, koju Grci nisu smatrali vrlinom. Krepost poniznosti, da bi značila savršenstvo, ne samo što je Bog posjeduje, nego se Bog s njom poistovjećuje. Tako dospijevamo do začuđujućega zaključka, da je Bog Poniznost; tako da ga se može upoznati samo kroz ponizno ponašanje, što nije ništa drugo doli sudjelovanje u darivanju samoga Sebe.

Sve to upućuje na to da se kršćanskog Boga može upoznati posredstvom sakramenata i kroz molitvu u Crkvi koja uprisutnjava svoje djelo spasenja za ljude svih vremena.

Giulio Maspero

Osnovna bibliografija

Catecismo de la Iglesia Católica,
199-231; 268-274

Compendio del Catecismo de la
Iglesia Católica, 36-43; 50

Preporučeno Štivo

SAN JOSEMARIA, *Homilía Humildat,
Amigos de Dios, 104-109*

J. RATZINGER, *El Dios de los
cristianos, Meditaciones*, Ed.
Sígueme, Salamanca 2005.

Fusnote

1 Ateizam je fenomen modernog doba, ali ima religiozne korijene, dok negira apsolutnu istinu o Bogu, oslanjajući se na istinu koja je jednako apsolutna, to jest, negiranje njegova postojanja. Točno je po tome ateizam sekundarni fenomen u pogledu religije, i također se može razumjeti kao jedna "vjera" u

negativnom smislu. Isto se može kazati o suvremenom relativizmu. Bez objavljenja ovi fenomeni apsolutne negacije bili bi neshvatljivi

2 Bogovi su bili podčinjeni Hadu koji je upravljao sa svime s nuždom, puno puta besmisleno: odatle tragično poimanje postojanja, što karakterizira razmišljanje i grčku literaturu.

3 «Bog se objavljuje Mojsiju kao Božanstvo: "Ja sam Bog tvojih otaca, Bog Abrahamov, Bog Izakov i Bog Jakobov." Tom Mojsiju Bog otkriva svoje misteriozno Ime: "Ja sam onaj koji jesam (YHWH)". Neizrecivo Ime Božje, već za vrijeme Staroga Zavjeta je bilo zamijenjeno riječju Gospodin. Tako u Novom Zavjetu Isus zvan Gospodin, nastupa kao istinski Bog« (Kompendij, 38). Ime Božje dopušta tri moguće interpretacije: 1) Bog otkriva da ga nije moguće spoznati, udaljavši od čovjeka kušnju

da se koristi svojim prijateljstvom s Njime kako se to radilo s poganskim božanstvima posredstvom magičnih vještina potvrđujući svoju vlastitu transcendenciju; 2) Prema korištenom hebrejskom izražavanju, Bog potvrđuje da će uvijek biti s Mojsijem, jer je vjeran i na strani je onih koji se uzdaju u Njega; 3) prema grčkom prijevodu Biblije, Bog se objavljuje kao sam Bitak (usp. Kompendij, 39), u skladu s božanskim spoznajama filozofije.

4 Sveti Augustin, *Ispovijedi*, 3,6,11.

5 BENEDIKT XVI, *Discurso en la I V Asamblea Eclesial Nacional Italiana*, 19-X-2006.

6 IVAN PAVAO II, Enc. *Fides et ratio*, 14-IX-1998, 19

7 Bog traži od čovjeka –Abrahama– da iziđe iz obećane zemlje, da napusti svoje sigurnosti, da se uzda u malene, traži stvari prema logici

drukčijoj od ljudske, kao u slučaju Ozeje. Jasno je da to ne može biti slika čovječjih težnji i želja.

8 «Kako je moguće uvidjeti to, skrenuti pažnju na to da nas Bog voli, i ne povratiti se svojim ljubavnim ludorijama? Treba pustiti da te istine naše vjere prodru u dušu, sve dok ne promjene čitav naš život. Bog nas ljubi!: On Svemoćan, On , Svemogući koji je stvorio nebo i zemlju » (Sveti Josemaría, Susret s Kristom, 144).

9 «Bog se objavljuje Izraelu kao Onaj koji posjeduje jaču ljubav od one očeve ili majčine prema svojoj djeci ili od zaručnikove prema zaručnici. Bog je sam po sebi "ljubav" (1 Jn 4,8,16), koja se daje potpunoma i besplatno; "toliko je ljubio svijet, da je dao svog jedinog Sina, da se po njemu svijet spasi" Šaljući svoga Sina i Duha Svetoga, Bog otkriva da je On sam vječna veza ljubavi» (Kompendij, 42).

.....

pdf | document generated
automatically from [https://opusdei.org/
hr-hr/article/tema-br-4-bozja-narav-i-
njegovo-djelovanje/](https://opusdei.org/hr-hr/article/tema-br-4-bozja-narav-i-njegovo-djelovanje/) (2.04.2026.)